

IN HET HART VAN UW SPIRITUELE GESPREKKEN, EEN STEM UIT EEN ANDERE CONTEXT

Goedemorgen, mijn lieve zusters en broeders. Dank u dat u mij hebt uitgenodigd voor deze belangrijke bijeenkomst in het kader van het synodale proces. Zoals bekend heeft de Kerk vanaf het allereerste begin krachtig en overtuigend bevestigd dat mannelijke en vrouwelijke religieuzen een bijzondere en belangrijke rol te vervullen hebben bij het bevorderen van de synodaliteit en bij het helpen van de hele Kerk om deze noodzakelijke synodale bekering te beleven. Wij hebben een zeer concrete ervaring van dit "samen op weg gaan" als een geestelijk proces, of het nu is door onze lange ervaring met gemeenschapsleven, met gemeenschappelijk onderscheidingswerk, of door onze overleg- en besluitvormingsorganen zoals kapittels en raden.

Wij hebben de plicht dit vandaag met de hele Kerk te delen en zo bij te dragen tot de vorming in persoonlijke en gemeenschappelijke onderscheiding die nodig is om de synodaliteit op alle niveaus te beleven. Dit synodale proces nodigt ons uit om geworteld te zijn in ons eigen leven en om anderen te helpen de bezieling te ontdekken die het uitgangspunt was van onze instituten, haar spiritualiteit, haar charisma. En dit niet op een theoretische manier, maar geworteld in ieder van ons. Ik denk dat uw verslag deel uitmaakt van dit perspectief.

Onze interventie zal op vier punten worden toegespitst. Het eerste punt is wat ik heb beluisterd in uw spirituele gesprekken. In het tweede deel zal ik drie essentiële dimensies van dit eindverslag aangeven. Het derde punt is een bijdrage over het religieuze leven in de context van Afrika en de grote vraagstukken die zich daar voordoen. Tot slot zullen we luisteren naar de wensen van het religieuze leven in de Kerk van vandaag en naar onze eigen uitdagingen.

1. Wat ik heb beluisterd in uw spirituele gesprekken

Jullie religieuzen uit Nederland zijn een belangrijke schakel in de overdracht van ervaringen in de wereldsynode. U hebt de wens van paus Franciscus meegekregen bij de opening van de synode over de jeugd, op 3 oktober 2018. Uw eindverslag lezend heb ik het gevoel dat u *"dromen hebt doen ontluiken, profetieën en visioenen hebt doen ontstaan. U hebt hoop doen opbloeien, vertrouwen gestimuleerd, wonden verbonden, relaties geweven, een dageraad van*

hoop doen herleven. Bovenal hebt u van elkaar geleerd, en een positieve verbeelding gecreëerd die de geesten verlicht, de harten verwarmt en de handen kracht geeft.

De spirituele dimensie is belangrijk in dit proces. Het vereist gebed, meditatie, onderscheidingsvermogen van geesten. Dit alles is nauw verbonden met onze missie om onze boodschap aan de wereld te brengen. U toont ons dat het vandaag de dag een oppervlakkige waardering is om religieuzen alleen te zien in hun bijdrage, in hun pastorale taken. Want de voornaamste waarde van het religieuze leven in de Kerk ligt niet in de vervulling van apostolische taken, maar in de persoonlijke toewijding aan God, en dus in een bepaalde manier van in de wereld staan. Het is deze MIJ die gewijd, gegeven en overgegeven wordt aan God. Het is in die zin dat je het religieus leven voor een keuze stelt. Aan de wortel van elke keuze, van elke levensoptie, ligt een radicaal offer. De religieus kan niet langer worden gedefinieerd als een model, noch door wat hij of zij doet, maar door wat zijn of haar gebaar heeft bepaald, namelijk: gratuïteit en radicaliteit. Bij het lezen van uw eindverslag, de vrucht van uw uitwisselingen, zie ik drie dimensies.

2. Drie dimensies van religieus leven in Nederland

De eerste dimensie laat de vitaliteit en de rijkdom zien van uw uitwisselingen tussen leden van verschillende religieuze instellingen, van verschillende generaties religieuze mannen en vrouwen, actief en contemplatief. Bovendien vormt u samen met uw geassocieerde leken een diep missionaire, evangeliserende charismatische familie die samen wandelt, bidt en viert. Het is belangrijk eraan te herinneren dat de deelname van leken vaak onverwachte en vruchtbare uitdiepingen teweegbrengt in de interpretatie van het charisma, in de apostolische dynamiek en in de spiritualiteit.

U schenkt uw gewijde leven als een bijdrage, de leken hun wereldlijke karakter. *"In de Kerk-gemeenschap zijn alle levensstaten zodanig met elkaar verbonden dat zij op elkaar afgestemd zijn. Hun diepe betekenis is zeker gemeenschappelijk, of liever uniek: zij zijn wijzen waarop de gelijke christelijke waardigheid en de universele roeping tot heiligheid in de volmaakte liefde beleefd worden. Het zijn tegelijk verschillende en complementaire wijzen, zodat iedere wijze een oorspronkelijke en onmiskenbare gestalte heeft en tegelijkertijd in verbinding met en ten dienste van ander staat. (...) Alle levensstaten staan, zowel alle samen als ieder in relatie met de andere, ten dienste van de groei van de Kerk; zij zijn verschillende wijzen die ten diepste*

verenigd zijn in het 'mysterie van de gemeenschap' van de Kerk, en op dynamische wijze gecoördineerd worden in haar ene zending."¹.

De tweede dimensie onderstreept de specifieke kenmerken van het religieuze leven in Nederland, zijn prioritaire aandachtspunten en zijn specifieke problemen. Het is een religieus leven dat luistert naar en dienstbaar is aan het Woord van God. Ik bespeur een grote bezorgdheid om vernieuwing, onder impuls van de Heilige Geest. Dit eindverslag geeft een glimp van de wegen die de Heer u voorstelt. Mannen en vrouwen van gebed, luisterend naar de Geest, luisterend naar elkaar, u hebt openheid in verscheidenheid ervaren.

U hebt inderdaad de verscheidenheid van charismatische gaven en zending aangeraakt, de broederlijke gemeenschap, maar ook de breuken en verdeeldheid binnen uw gemeenschappen. Laten we het toegeven, dit proces heeft "de lijnen verlegd" van religieuze breuklijnen, door het uiten van "zeer verschillende meningen". Soms is er binnen dezelfde gemeenschap grote verdeeldheid over fundamentele kwesties van kerk en samenleving. Het is belangrijk te benadrukken dat onze ervaringen cultureel zijn en het is goed voor de synodaliteit om een gevoeligheid voor verscheidenheid te ontwikkelen, om te zien wat in eenheid kan worden beleefd, ook al zijn er verschillen. Door ervoor te kiezen dingen te veranderen en buiten het traditionele kader te treden, ondernemen sommige gemeenschappen actie, breken codes om uit hun comfortzone te stappen. Dit is wat ik zie in uw droom van een kerk die meer is dan een gebouw.

Ten slotte komt uit de derde dimensie uw zorg voort om ten dienste te staan van de wereld, voor meer rechtvaardigheid en bevordering van de mens, vooral ten gunste van de meest behoeftigen, de armen en degenen die zich in een precare situatie bevinden. Het blijkt duidelijk uit uw levensgetuigenissen, als een actie waarin God zelf zich van ieder van u meester heeft gemaakt met het oog op een bepaald levensproject dat volledig ten dienste staat van broeders en zusters in de mensheid.

Aan de hand van deze drie dimensies kunnen we zien dat God zich een weg baant in uw verschillende instituten. Dit historische moment dat wij meemaken, daagt onze manier van denken en handelen uit. Maar wordt er ook een echte referentiecultuur gecreëerd? De beantwoording van deze vraag vereist dat wij onze religieuze identiteit duidelijker herdefiniëren en dat wij de eisen van onze fundamentele keuze vollediger op ons nemen. Met andere woorden,

¹ *Christifideles Laici*. 55

uitgaande van het nieuwe sociale kader waarin onze verschillende charisma's zich thans ontwikkelen, moeten wij de durf hebben om ons met creatieve trouw te manifesteren:

- nieuwe aanwezigheden
- nieuwe waarden
- nieuwe plannen
- en nieuwe manieren van spreken.

Met andere woorden, het gaat erom te zien wat ons ertoe zal aanzetten om moedig de durf, de creativiteit en de heiligheid van onze stichters te herontdekken, als antwoord op de tekenen des tijds die zich vandaag in de wereld aandienen. Het is in dit verband dat ik deze stem van elders wil laten horen. Dit is waartoe uw eindverslag mij inspireert, gebaseerd op mijn ervaring met het religieuze leven in Afrika.

3. Een stem van elders: spanning tussen loyaliteit en creativiteit

Als ik naast dit beeld de Afrikaanse realiteit neerzet, is het waar dat wij vandaag de dag getuige zijn van een enorme toeloop van jongeren naar het godgewijde leven. Er zijn roepingen, alles lijkt erop te wijzen dat het steeds meer Afrikaans wordt; op veel plaatsen wordt het niet langer gezien als iets dat uit Europa komt. Afrika is de tijd van het godgewijde leven ingegaan. Het is een ontmoeting met God, een gave van de Heilige Geest aan ons volk en aan onze Kerk. Paradoxaal genoeg bevindt ditzelfde gewijde leven zich op een onomkeerbaar keerpunt, want verzwakt en onzeker in de oude christelijke samenlevingen. Het wordt aangezet tot een vernieuwing, of liever, tot een bezinning op wat het in het dagelijks leven betekent. Maar laten we helder zijn. De uitdaging bestaat er nu in een gunstig klimaat voor de groei en ontwikkeling ervan te scheppen.

Trouw aan het charisma vereist van ons persoonlijk en institutioneel dat we open en met aandacht voor de wereld leven. Het gaat erom onze passie voor God en zijn koninkrijk te vertalen in woorden die ons eigen zijn. Maar het moet gezegd dat deze openheid en aandacht altijd een spanning inhoudt tussen trouw en creativiteit als het gaat om de actualisering van het charisma. Men mag niet vergeten dat spanningen essentieel zijn. Als ze op een positieve manier beleefd en in gebed opgenomen worden, zijn ze bronnen van dynamiek. Bovendien erkennen wij dat een oorspronkelijke intuïtie in voortdurende spanning moet staan met de veranderende werkelijkheid, om levend en vruchtbaar te blijven. Trouw zijn aan wat oorspronkelijk, essentieel en uniek is in de stichter moet in spanning worden gehouden met de bekende kenmerken en onbekende uitdagingen van nieuwe contexten. Charisma is allesbehalve een

onveranderlijke mythe, maar is te vergelijken met het krachtige licht van een vuurtoren, die weliswaar een vaste positie heeft, maar ook mobiele reflectoren die het licht en de signalen verstrooien en de onmetelijkheid van de horizon afreizen. En hoe verder ze oplichten, des te beter volbrengen ze hun missie. Hoe verder we deze gave dragen, des te beter en dynamischer zal het charisma zich realiseren, en wijzelf ook.

Het religieuze leven in Afrika wortel doen schieten betekent: de religieuzen openstellen voor de concrete situaties die dit continent vandaag de dag kenmerken, en hun de middelen aanreiken voor een bevrijdende actie. Wij dringen sterk aan op het leven van gemeenschap en eenheid in verscheidenheid; dit is de enige manier om de plaag van het tribalisme en zelfs van het racisme te stoppen. Een eenvoudige levensstijl, gevoel voor creativiteit en gemeenschappelijk goed, transparant beheer, medeleven voor zieken, basiskennis van gezondheidsproblemen, gevoeligheid voor de gemarginaliseerden, de uitgebuitenen en de misbruikten. De sociale analyse van concrete situaties is een grote en voortdurende zorg. Afrikaanse religieuzen moeten actief en welbewust deelnemen aan de inspanningen om Afrika te bevrijden op ethisch, sociaal, economisch en politiek vlak. Voor de Afrikaanse religieuzen houdt inculturatie vandaag de dag ook in dat zij openstaan voor de kennis van de grote religieuze partners van dit continent, te weten de Islam, andere christelijke confessies, de onafhankelijke Afrikaanse kerken, de nieuwe religieuze bewegingen en de traditionele religie.

In staat zijn om, zoals u hebt gedaan, vraagtekens te zetten bij de gevolgen van de globalisering, in wat deze heeft betekend voor snelle en dramatische veranderingen in uw leven. Het is niet alleen een economisch proces, maar ook een cultureel proces, met zowel positieve als negatieve aspecten. Zo vereist het culturele universum van onze jeugd, dat zo vreemd is aan de mentaliteit van de volwassen generaties, een inspanning tot aanpassing en een authentieke dialoog, om te kunnen doordringen in de wereld van de jongeren en een antwoord te vinden op hun zorgen.

Of het nu aan uw of onze kant is, we maken een versnelde transformatie door en een verandering van tijdperk, gekenmerkt door :

- ✓ de enorme vooruitgang van wetenschap en technologie, die nog steeds niet in staat is de grote problemen van de mensheid op te lossen;
- ✓ de machtige media die zo vaak de geest koloniseren;
- ✓ gebeurtenissen die ons verbazen en verwarren, die uitdrukken dat God de Heer van de geschiedenis is;

- ✓ de dorst naar en de crises van "zingeving", waarvoor ons duizend beloften en voorstellen worden gedaan.

Laten we in deze wereld, die zo vaak verleid wordt door niet-evangelische waarden, niet bang zijn om ons op een kritische en creatieve manier in te voegen in de nieuwe cultuur, zelfs als het risico bestaat dat we ons af en toe ongemakkelijk of "ouderwets" voelen. Afrika is begiftigd met een breed scala van onschatbare culturele waarden en kwaliteiten die zeker een voorbereiding vanuit de Voorzienigheid zijn voor de overdracht van het charisma. Deze omvatten gevoeligheid voor godsdienst, familie, de menselijke persoon, gastvrijheid, tijd en solidariteit.

Maar een van de grootste uitdagingen is een vrouwelijke ruimte te vinden voor een profetische vorm van religieus leven die zichtbaar is via de plaatselijke gemeenschap, dicht bij de mensen, open voor de realiteit van vandaag, dynamisch, toegewijd aan de armsten, werkend in een perspectief van gerechtigheid, vrede en solidariteit, waar we ons ook bevinden.

4. Onze wensen en aspiraties voor de Kerk vandaag.

Vanuit uw uitwisselingen en vanuit mijn context deel ik deze manieren om vandaag Kerk te zijn.

- **Een Kerk als gemeenschap – communio met een hart open voor de wereld**

Het religieuze leven als charismatische familie is een gezicht van de synodale Kerk dat ons samenwerking en broederlijkheid laat beleven en zien tussen mannen en vrouwen, tussen mensen van verschillende generaties, tussen christenen van alle roepingen... De sterke momenten van ontmoeting zijn een ervaring van de Geest die aan het werk is in de wereld en in de Kerk. Zij getuigen van de vreugde die wij ontvangen wanneer wij deze drie sleutelwoorden van de synode werkelijk in praktijk brengen: communio - participatie - missie. Een kerk als gemeenschap-communio met een open hart,

- ✓ waar leiders en medegelovigen met elkaar in gesprek blijven en echt naar elkaar luisteren;
- ✓ die samenwerkt met Christenen van alle denominaties;
- ✓ die in dialoog en samenwerking is met "alle mensen van goede wil";
- ✓ die, als deel van de samenleving, vaker gehoord wordt in het publieke debat.

- **Een kerkgemeenschap als kompas**

De mensheid heeft behoefte aan een Kerk die verlicht, leidt, helpt zich te oriënteren, steunt, vooral in moeilijke momenten (beproevingen, rouwprocessen, enz.); een Kerk die kalmeert, geruststelt, steunt, persoonlijke begeleiding biedt en aanknopingspunten biedt om te bouwen, te groeien, zichzelf te ontdekken en vooruit te komen in het geloof.

- **Een kerkgemeenschap die inspireert en richting geeft**

Tijden veranderen en de Kerk beweegt zich door de geschiedenis. We volgen Jezus niet alleen, maar we zetten hem voort. Vandaag de dag brengt het besef van een wereldwijde Kerk het perspectief en de urgentie van inculturatie in onze religieuze instituten met zich mee. Op al onze plaatsen van zending moeten wij met anderen zoeken hoe wij "samen op weg kunnen gaan" en onderscheiden waartoe de Geest ons roept. Er bestaat een dynamische spanning tussen trouw en creativiteit, tussen universaliteit en eigenheid.

- **Een kerkgemeenschap voor en met de armen**

Armoede is ook een manier van leven, een toestand die in wezen gebaseerd is op de beginselen van eenvoud, spaarzaamheid en aandacht voor anderen. Het is bedoeld als een manier van leven, doordrenkt van vriendelijkheid en delen met de andere leden van de gemeenschap. Het is bedoeld als een ethiek en een bereidheid om samen te leven, volgens criteria van rechtvaardigheid, solidariteit en sociale samenhang, die spaarzaam is en nadenkt over waar we ons geld aan uitgeven;

Het religieuze leven is, zoals we weten, altijd aanwezig bij de meest behoeftigen. Zoals u zo goed hebt begrepen, nodigt het eindverslag ons uit om bijzondere aandacht te besteden aan de kleinsten, aan minderheden, aan de gemarginaliseerden, aan de uitgeslotenen, aan hen die zich in de periferie bevinden. U hebt ingezien dat het dringend noodzakelijk is de deelname van allen aan te moedigen en in het bijzonder de stemlozen een stem te geven. Het is goed om te zien dat er vandaag projecten worden ontwikkeld waarbij religieuzen en geassocieerden worden betrokken om mensen in moeilijkheden op een creatieve en profetische manier te bereiken en te begeleiden. De armen worden de hoofdrolspelers in dit proces van bezinning doordat hun stemmen, hun levensverhalen, hun lijden en de rol van hun geloof worden opgenomen in deze moeizame en hoopvolle weg naar de verwezenlijking van hun dromen.

- **Een kerkgemeenschap die speciale aandacht heeft voor jongeren**

Jongeren helpen ons om spirituele, menselijke en humaniserende bewegingen te maken. Het gaat erom een beroep te doen op hun geloof, opgevat als een onwankelbaar vertrouwen in zichzelf, in hun religieuze en politieke overtuigingen, hun vurig patriottisme, hun standvastigheid in hun keuzes en doelstellingen, hun bewezen doorzettingsvermogen en moed. Wij moeten de creativiteit bevorderen en de verschillende vaardigheden die zij hebben verworven, naar waarde schatten, zodat zij kunnen ondernemen en welvaart creëren.

Jongeren hebben behoefte aan erkenning, aandacht en waardering. Ze moeten de ruimte krijgen en aangemoedigd worden. Ik geloof dat wij moeten aanvaarden onze software te herzien, en dingen durven uitvinden die buiten de gebaande paden liggen.

- **Een kerkgemeenschap met het gezicht van een synodale Kerk die vrijmoedig durft te getuigen van het Evangelie**

Synodaliteit herinnert ons eraan *dat er geen rechtvaardige samenleving zal zijn zolang wij onwetend of minachtend blijven ten opzichte van één persoon. De oproep om te luisteren naar de armsten weerklinkt nog sterker voor de Kerk, die gebouwd is op Hem die God en de mensheid onwaardig is bevonden, en die daarom niet kan overleven zonder een hechte relatie met hen die voortdurend op de rand van de afgrond worden gedreven. Een volledig synodale gemeenschapskerk zal een echt diaconale kerk zijn, en omgekeerd.*

En in zijn encycliek *Ecclesiam suam* schreef paus Paulus VI reeds: "De Kerk wordt woord; de Kerk wordt boodschap; de Kerk wordt gesprek" (nr. 67). Volgens dit perspectief is het de Kerk zelf die woord en boodschap wordt. Het is niet zo dat ze alleen een woord overbrengt, een boodschap verkondigt of uitspraken doet; zij is zelf woord en boodschap. Zo gaan we van het discours van de Kerk over naar de Kerk als discours. De specifieke bijdrage van het religieuze leven aan het thema van de synodaliteit moet ook dat zijn: woord en boodschap van broederschap, solidariteit, verzoening en vrede en in het hart van onze wereld.

Om te besluiten of niet te besluiten, laat ik aan uw oordeel over deze paar uitdagingen om verder te gaan op de weg van de synodaliteit zoals de leerlingen van Emmaüs. Over uw teleurstellingen heen, in het besef dat de Heer met u is, streeft u met de gave van de Heilige Geest naar een grotere eenheid. Dit vereist dat u allen samen op weg gaat op een zo open mogelijke manier, zonder vooraf te willen bepalen waar we zullen eindigen.

- Uitgaande van de concrete sociaal-culturele-kerkelijke situaties waaraan u een apostolische dienst wilt verlenen, in overeenstemming met uw charisma en uw spirituele traditie, hoe kunt u vormen van apostolisch leven, actie en communicatie ontwikkelen die effectief beantwoorden aan deze situaties?
- Hoe laat u zich ook inspireren door de culturen waarin u leeft, zodat uw manier van zijn en leven daarmee overeenstemt?
- Hoe kunnen wij ons het vormingsproces voorstellen zonder van onze kandidaten te eisen dat zij zichzelf uit hun eigen cultuur ontwortelen om lid van ons Instituut te worden?
- Hoe kan ons religieus instituut, waarvan de levensregels zelfgave en solidariteit beogen, zich incultureren in een context van radicaal individualisme, informatisering en globalisering van de handel? Deze vraag raakt aan de hele kwestie van bezieling in religieuze gemeenschappen voor de postmoderne tijd.

Hartelijk dank.

Anne Béatrice FAYE

Burkina Faso, 09 juni 2022